

INHOUD

1	SOCIOLOGIE, EEN EERSTE KENNISMAKING	1
	Doelstelling	1
1.1	Inleiding: niet iedereen leeft even lang	2
1.2	De sociologische verbeelding	4
1.3	Van gedrag tot samenleving	6
1.3.1	Gedrag	6
1.3.2	Sociaal handelen	7
1.3.3	Interactie	11
1.3.4	Vormen van interactie	12
1.3.5	De stolling van interactie in cultuur en structuur	14
1.3.6	De context	16
1.4	De sociologie en haar aanverwante disciplines	17
1.5	Basisregels bij de uitvoering van sociologisch onderzoek	22
1.5.1	Objectiviteit	22
1.5.2	Concepten	22
1.5.3	Generalisatie	23
1.5.4	Empirisch materiaal	23
1.5.5	Cumulativiteit	24
1.5.6	Verifieerbare rapportering	25
1.6	Kwantitatief of kwalitatief?	26
1.6.1	De kwantitatieve benadering: het positivisme	27
1.6.2	De kwalitatieve benadering: nadruk op betekenis	30
1.7	De plaats van de socioloog in de maatschappij	33
1.8	Slotbeschouwing	36
	Zelftoets	37
2	CULTUUR	39
	Doelstelling	39
2.1	Inhoud van het georganiseerd samenleven: cultuur	40
2.1.1	Inleiding	40
2.1.2	Is cultuur een specifiek menselijke eigenschap?	42
2.1.3	Symbolen, tekens en taal	44
2.1.4	De componenten van cultuur	46
2.1.5	Kenmerken die culturen van elkaar onderscheiden	48
2.1.6	Ontstaan van cultuur	50
2.1.7	Cultuur als lens	53
2.1.8	Cultuur en etniciteit	53
2.2	Slotbeschouwing	56
	Zelftoets	57

3	SOCIALE STRUCTUUR	59
	Doelstelling	59
3.1	Groepen	60
3.1.1	Basiskenmerken van groepen	60
3.1.2	Soorten groepen	61
3.1.3	Het probleem van samenwerken binnen sociale groepen	62
3.2	Sociale relaties	64
3.2.1	Macht	65
3.2.2	Sociale status en rol	66
3.2.3	Rolproblemen	68
3.2.4	Statusproblemen	70
3.3	Formele organisaties	73
3.3.1	De bureaucratie	74
3.3.2	De organisatie in de praktijk	76
3.4	Structurele effecten	78
3.4	Slotbeschouwing	80
	Zelftoets	81
4	INSTITUTIONALISATIE EN SOCIALISATIE	83
	Doelstelling	83
4.1	Institutionalisatie	84
4.1.1	Omschrijving	84
4.1.2	Ontstaan van instituties	85
4.1.3	De voortzetting in de tijd van instituties	89
4.2	Socialisatie	91
4.2.1	Omschrijving	91
4.2.2	De belangrijkste socialisatietheorieën	92
4.2.2.1	George Herbert Mead (1863-1931)	92
4.2.2.2	Jean Piaget (1896-1980)	98
4.2.2.3	Sigmund Freud (1856-1939)	99
4.2.2.4	Margaret Mead (1901-1978)	100
4.2.3	Identiteit en zelfbeeld	102
4.2.4	Emoties	104
4.2.5	Kinderculturen: 'peergroups' en socialisatie	107
4.2.6	Rolsocialisatie	109
4.2.7	Socialisatie en structuren	112
4.2.7.1	De structuur van het gezin	112
4.2.7.2	Het gezin binnen de sociale structuur	114
4.2.7.3	Referentiegroeptheorie	116
4.3	Slotbeschouwing	119
	Zelftoets	120
5	SOCIALE CONTROLE EN DEVIANTIE	121
	Doelstelling	121
5.1	Sociale controle	122
5.1.1	De morele orde: het ontstaan en de internalisatie van normen en waarden	122
5.1.2	De politieke orde	126
5.2	Sociologische verklaringen voor deviantie	127
5.2.1	Het relatieve en normale karakter van deviantie	127
5.2.2	Ontregeling of anomie	128

5.2.2.1	Anomie volgens Durkheim	128
5.2.2.2	Anomie volgens Merton	130
5.2.2.3	Merton en Durkheim vergeleken	134
5.2.3	Vervreemding	135
5.2.4	Differentiële associatie	137
5.2.5	De delinquente subcultuur	138
5.2.6	De vraag op haar kop: waarom is iemand niet deviant?	140
5.2.7	Het etiketteerperspectief	141
5.3	Slotbeschouwing	142
	Zelftoets	143
6	SOCIALE STRATIFICATIE	145
	Doelstelling	145
6.1	Het ontstaan van sociale stratificatie	146
6.2	Stratificatie in landbouwsamenlevingen ³	147
6.2.1	Slavernij	148
6.2.2	Kasten	149
6.2.3	Standen	152
6.3	Stratificatie in industriële samenlevingen: klasse	155
6.3.1	Marx (1818-1883)	155
6.3.2	Weber (1864-1920)	157
6.3.3	Marx en Weber vergeleken	159
6.3.4	De uitbreiding van de marxistische en weberiaanse visie: Dahrendorf	160
6.3.5	Bourdieu (1930-2002)	163
6.4	Sociale mobiliteit	165
6.5	Hoe worden economische klassen sociale klassen?	167
6.6	Is sociale stratificatie noodzakelijk?	169
6.7	Sociale ongelijkheid op basis van geslacht	171
6.8	Slotbeschouwing	176
	Zelftoets	178
7	RELIGIE	179
	Doelstelling	179
7.1	Inleiding	180
7.2	Omschrijving	181
7.2.1	Vroege pogingen tot afbakening	181
7.2.1.1	Het animisme	181
7.2.1.2	Durkheims omschrijving van godsdienst	182
7.2.2	Hedendaagse, functionalistische en substantiële definities van religie	187
7.2.2.1	Functionalistische omschrijvingen van godsdienst: Yinger	187
7.2.2.2	Substantiële omschrijvingen: geloofsideeën, geloofspraktijken en geloofsgemeenschappen	188
7.3	Het secularisatiedebat	191
7.3.1	De klassieke secularisatiethese	193
7.3.2	Economische theorieën van religieuze betrokkenheid	196
7.4	Religieus fundamentalisme	200
7.5	Algemeen besluit	202
	Zelftoets	203

8	SOCIALE VERANDERING	205
	Doelstelling	205
8.1	De classificatie van samenlevingen: inleiding	206
8.2	Niveaus van maatschappelijke organisatie	207
	8.2.1 Horde	207
	8.2.2 Stam	209
	8.2.3 Stam met opperste gezag	211
	8.2.4 Staat	213
	8.2.5 Wereldrijken	214
	8.2.6 Besluit	215
8.3	Sociale verandering	216
	8.3.1 Inleiding	216
	8.3.2 Theorieën van sociale verandering	218
	8.3.2.1 Materialistische verklaringen: technologische theorieën	219
	8.3.2.1.1 Drie fasen van maatschappelijke transformatie volgens Rose (1967)	220
	8.3.2.1.2 Technologische evolutie en 'cultural lag'	220
	8.3.2.1.3 Voorbeelden van technologische theorieën van sociale verandering	222
	8.3.2.2 Idealistische theorieën: cultuur als motor van sociale verandering	229
	8.3.2.2.1 De cyclische theorie van Pitirim Sorokin	229
	8.3.2.2.2 De postmodernisatietheorie van Ronald Inglehart	232
	8.3.3 Culturele diffusietheorieën	235
	8.3.4 De wereldsysteemtheorie van I. Wallerstein	240
	8.3.5 Theorie van de sociale hervormingsbeweging	242
8.4	Slotbeschouwing	249
	Zelftoets	250
9	SOCIOLOGISCHE BENADERINGSWIJZEN	251
	Doelstelling	251
9.1	Inhoudelijke richtingen	252
	9.1.1 Structuralisme	252
	9.1.1.1 Oorsprong: Emile Durkheim (1858-1917)	252
	9.1.1.2 Basisveronderstellingen	253
	9.1.1.3. De analyse van de sociale structuur: integratie en differentiatie binnen een samenleving	255
	9.1.2 Sociologie van het sociaal handelen	259
	9.1.2.1 Grondlegger: Max Weber (1864-1920)	259
	9.1.2.2 Algemene kenmerken	260
	9.1.3 Symbolisch interactionisme	264
	9.1.3.1 Oorsprong: Universiteit van Chicago	264
	9.1.3.2 Basisveronderstellingen	265
	9.1.4 Interactionele richting	268
	9.1.4.1 Oorsprong: Georg Simmel (1858-1918)	268
	9.1.4.2 Algemene kenmerken	268

9.2	Methodologische richtingen	274
9.2.1	Functionalisme	274
9.2.1.1	Oorsprong: Britse cultuurantropologie	274
9.2.1.2	Basisveronderstellingen	276
9.2.1.3	Kritieken op het functionalisme	278
9.3	Besluit	280
	Zelftoets	282
10	KORTE HISTORISCHE ACHTERGROND VAN DE SOCIOLOGIE	283
	Doelstelling	283
10.1	De ontstaansvoorwaarden	284
10.2	De pioniers	287
10.2.1	Auguste Comte (1798-1857)	287
10.2.2	Adolphe Quetelet (1796-1874)	288
10.2.3	Herbert Spencer (1820-1903)	289
10.3	De klassieke sociologen	291
10.3.1	Inleiding	291
10.3.2	Karl Marx (1818-1883)	291
10.3.3	Emile Durkheim (1857-1917)	293
10.3.4	Max Weber (1864-1920)	294
10.3.5	Georg Simmel (1858-1918)	296
10.4	Ontstaan van de Amerikaanse (toegepaste) sociologie	297
10.5	Slotbeschouwing	298
	KERNWOORDEN	301
	BIBLIOGRAFIE	333